

Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - kulturološko-društveni značaj dostupnosti podataka

Ćulap, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:888936>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski jednopredmetni studij Informatologije

Katarina Čulap

**Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske –
kulturološko-društveni značaj dostupnosti podataka**

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Damir Hasenay

Osijek, 2021.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za informacijske znanosti
Preddiplomski jednopredmetni studij Informatologije

Katarina Čulap

**Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske –
kulturološko-društveni značaj dostupnosti podataka**

Završni rad

Društvene znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti, knjižničarstvo

Mentor: prof. dr. sc. Damir Hasenay

Osijek, 2021.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum 01. 09. 2021.

Katarina Čolap, 0122229017
ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Još tijekom prošlosti, starine koje su se prenosile generacijama imale su visoku vrijednost u društvu te se takve predmete nastojalo što duže prenositi u originalnom obliku. Takav originalan izgled nekog predmeta predstavljao je neprocjenjivu vrijednost koju se moralo zaštititi i osigurati uvjete u kojima bi se takvi predmeti očuvali i ostali neoštećeni. Društveni i gospodarski razvoj promijenio je odnose u pogledu zaštite i očuvanja kulturne baštine te su takvi kulturni predmeti postali zakonski regulirani kao kulturna dobra koja uživaju osobitu zaštitu u Republici Hrvatskoj. Takva kulturna dobra upisuju se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod različitim Listama kojima kulturno dobro pripada. Moderno razdoblje i razvoj tehnologije utjecao je na sve vrste djelatnosti pa tako i na djelatnosti vezane uz očuvanje i pružanje podataka o kulturnim dobrima, što je i glavni cilj Registra kulturnih dobara. Nekad, fizička knjiga koja je predstavljala Registar dobara, danas je prilagođena tehnološkim zahtjevima korisničke zajednice, ali i potrebe za širokom dostupnosti podataka o kulturnoj baštini. Ministarstvo kulture i medija je na svojim službenim mrežnim stranicama korisnicima te svim zainteresiranima omogućilo pristup svojevrsnoj mrežnoj tražilici kulturnih dobara Republike Hrvatske. Mrežno dostupan Registar kulturnih dobara i podataka o njima ima potencijalnu mogućnost produbljivanja odnosa i svijesti o važnosti kulturnih dobara u svijesti pojedinca. Takav Registar treba biti u potpunosti transparentan i dostupan svima zainteresiranima te je upravo iz tog razloga on baza podataka koja se svakodnevno izmjenjuje, nadopunjava i koristi.

Ključne riječi: kulturna dobra, Registar kulturnih dobara, zaštita kulturnih dobara, dostupnost podataka o kulturnim dobrima

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Kulturna baština i kulturno dobro	3
2.1 Nepokretna kulturna dobra.....	4
2.2 Pokretna kulturna dobra	5
2.3 Nematerijalna kulturna dobra.....	6
3. Zaštita kulturnih dobara	6
4. Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske	8
4.1 Nastanak i povijest Registra.....	9
4.2 Registar danas	10
5. Dostupnost podataka	12
6. Zaključak.....	21
7. Popis literature	22

1. Uvod

Počeci kulturne baštine očituju se u starinama koje su se sve do 19. stoljeća prenosile obiteljskim nasljedstvom s generacije na generaciju tek kao vrijedna materijalna imovina koja je imala nasljednički karakter te se nastojala što duže očuvati u obitelji.¹ Iako je takva imovina imala neprocjenjivu vrijednost, dugi niz godina kulturna baština predstavljala je samo očinsku baštinu te nije postojao nikakav pravni oblik zaštite ili procjene vrijednosti takvih predmeta. Druga polovica 19. stoljeća obilježila je razdoblje poslijeratnih promjena u svijesti pojedinaca koji su poticali na očuvanje i zaštitu kulturne baštine te se, zahvaljujući brojnim konzervatorskim službama i društvima, danas kulturna baština vrednuje i u pravnim okvirima.² Kulturna baština sustavno se kroz stoljeća oblikovala kroz nekoliko faza te se sam naziv baština povezivao uz nekoliko pojmova koji su se primjenjivali, a na čije će se razlike i osvrnuti u radu. S godinama se izmijenilo nekoliko zakona i shvaćanja koja su se odnosila na kulturna dobra i njihovu zaštitu, no kao jedan od čimbenika očuvanja kulturnih dobara svakako je početak bilježenja i popisivanja kulturnih dobara. Stvaranje inventara, ne samo da je pružilo brojčani popis kulturnih dobara, nego je potaknulo stručnjake da provode istraživanja, prikupljanja i restauriranja vrijedne baštine na području Republike Hrvatske.³ Vođenje evidencije i nastanak Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske pružilo je javnosti podatke o kulturnim dobrima, ali i približilo shvaćanje kojim je potrebno zaštititi i očuvati kulturna dobra za buduće generacije.

Kulturna dobra se neprestano prikupljaju i razvijaju, a samim time i Registar kulturnih dobara predstavlja živi popis u koji se unose novi podaci, ali i bilježe promjene i nova rješenja o kulturnim dobrima.⁴ Registar se javio kao potreba pojedinaca da bilježe svoju imovinu, no na poticaj konzervatorskih službi i stvaranje prvih inventarizacijskih listića kulturnih dobara, Registar postaje pravna obveza koja se zakonski regulirala i opstala sve do danas.⁵ Kulturna dobra i Registar kulturnih dobara svakim danom se sve više i više razvijaju te se u društvenom i pravnom kontekstu sve više potiče na promjene vezane uz unaprijeđenje zaštite predmeta vrijednih čuvanja. Brojne

¹ Usp. Dreađa Crnokić, Anuška. Nastanak Registra kulturnih dobara – povijest i sadašnjost inventariziranja kulturne baštine u Hrvatskoj. // Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, br. 37/38 (2013), str. 25 URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=219689 (2021-08-10)

² Usp. Isto.

³ Usp. Juranović-Tonejc, Martina; Radatović Cvitanović, Katarina. Prologomena o kategorizaciji spomenika kulture. // Godišnjak zaštite spomenika kulture, br. 37/38 (2013), str. 40-42 URL: <https://hrcak.srce.hr/149221> (2021-08-10)

⁴ Usp. Dreađa Crnokić, Anuška. Nav. dj., str. 25

⁵ Usp. Isto.

djelatnosti stale su pred izazovom modernog doba i tehnološkog napretka koji je zahtijevao određene promjene u poslovanju. Zbog bržeg i jednostavnijeg pretraživanja i dostupnosti podataka sve se više okreće uslugama koje je pružila tehnologija i Internet. Ponajviše radi poboljšanog očuvanja, ali i zbog olakšane dostupnosti podataka, Ministarstvo kulture i medija (dalje u radu: Ministarstvo) također slijedi svjetske digitalizacijske trendove te se Registar kulturnih dobara oblikovao kao mrežna stranica s tražilicom o podacima kulturnih dobara.⁶ Online usluga Registra svakako je pružila jednostavniju pretragu za javnost i učinila podatke o kulturnim dobrima dostupnijima. No, iako je je Registar kulturnih dobara javna baza koja bi trebala biti dostupna javnosti, online registar nije u potpunosti javan te određena kulturna dobra imaju ograničenja prilikom pretraživanja u tražilici Registra kulturnih dobara.

Kako bi razumjeli rezultat današnjeg poimanja kulturnih dobara potrebno je definirati osnovne pojmove te se osvrnuti na povijesne događaje koji su utjecali na oblikovanje novog shvaćanja s obzirom na zaštitu kulturnih dobara. *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*⁷ donosi glavne odredbe i svrhe zbog kojih se potiče zaštita kulturnih dobara, a dopune i izmjene ovog Zakona tijekom prošlosti utjecale su na povećanje vrijednosti kulturnih dobara i pravnog odnosa nad njima. Kulturna dobra uživaju osobitu zaštitu te je njihova dostupnost javnosti od iznimne važnosti za kulturološko-društveni značaj. U tom vidu nastoji se razviti sustav upravljanja zaštitom kojim će se zainteresiranoj javnosti pružiti dostupni podaci o kulturnim dobrima, ali istu javnost osvijestiti o problemima zaštite s kojima se nadležna tijela i ustanove susreću.⁸ Osvrćući se na kulturološko-društveni aspekt i sveobuhvati model upravljanja zaštitom kulturne baštine, istraženo je trenutno stanje s obzirom na dostupnost i zaštitu. Digitalizacija Registra kulturnih dobara uvela je promjene s obzirom na dostupnost, a prisutna su i nova ograničenja za javnost.

⁶ Usp. Ministarstvo kulture i medija. Strateški plan Ministarstva kulture 2020. - 2022. URL: <https://min-kulture.gov.hr/print.aspx?id=16421&url=print> (2021-08-10)

⁷ Usp. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. // Narodne novine 69 (1999.) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (2021-08-10)

⁸ Usp. Krtalić, Maja; Hasenay, Damir; Aparac-Jelušić, Tatjana. Upravljanje zaštitom pisane baštine u knjižnicama – teorijske pretpostavke. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2011, 54, str. 1 – 36. URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=119679 (2021-08-29)

2. Kulturna baština i kulturno dobro

Kulturna baština i kulturno dobro usko su povezani pojmovi koji se upotrebljavaju kada se misli na vrijedne nacionalne i druge materijalne i nematerijalne tvorevine. Pojam i naziv kulturna baština mijenjao se tijekom prošlosti, prema tome postoji nekoliko definicija kojima se može opisati, no ni danas ne postoji jedinstvena definicija tog termina.⁹ Naziv kultura dolazi od latinske riječi *cultura* te se njome, po prvoj znanstvenoj definiciji E. B. Tylora, obično opisuju vrijednosti poput znanja, vjere, morala, zakona i običaja.¹⁰ Drugi dio naziva, tj. baština dolazi još iz razdoblja feudalnog društva, od latinske riječi *bona hereditaria* te je u najopćenitijem smislu taj pojam označavao imovinu koja se, obično muškom linijom, prenosila s koljena na koljeno i nasljeđivala između predaka.¹¹ Iz prava i ograničenja feudalnog sustava postoje zakoni koji su se odnosili na kulturnu baštinu te se može pretpostaviti da je tada prepoznata vrijednost zaštite i kategoriziranja kulturne baštine na državnoj razini. Prepoznatom vrijednošću, na tlu Hrvatske pod tzv. nazivom *zajednička baština čovječanstva*, u 19. stoljeću kulturna baština postaje pravno reguliran pojam koji se u javnosti koristio pod zakonskom vlašću.¹² Izraz *zajednička baština čovječanstva* početak je novog oblika shvaćanja kulturne baštine, odnosno pravno reguliran pojam koji se danas naziva kulturno dobro. Kroz povijest se izmijenilo nekoliko naziva u pogledu zakonskog shvaćanja kulturne baštine te je do 1999. godine u zakonskom okviru, u kojemu se primjenjivala zaštita nad takvim vrijednostima, korišten izraz *spomenik kulture*, no zbog posebnosti i karakteristike u nazivu taj pojam zamijenjen je pojmom *kulturno dobro*.¹³

Danas, Ministarstvo definira kulturnu baštinu kao raznoliko i posebno bogatstvo čovječanstva koje u svim, odnosno materijalnim i nematerijalnim oblicima, uživa zaštitu kao važan čimbenik i nositelj kulturnog identiteta u Republici Hrvatskoj.¹⁴ No, postavlja se pitanje što je onda kulturno dobro i u kojim crtama se ono razlikuje od kulturne baštine? Pretražujući literaturu može se zaključiti kako se termin kulturno dobro uglavnom koristi u zakonima i u drugim pravnim

⁹ Usp. Šošić, Trpimir M. Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled. // Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 4/2014., str. 833.- 834. URL: <https://hrcak.srce.hr/129107> (2021-08-10)

¹⁰ Usp. Kultura. // Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34552#top> (2021-08-10)

¹¹ Usp. Baština. // Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=6230> (2021-08-10)

¹² Usp. Isto.

¹³ Usp. Šošić Trpimir, M. Nav.dj. str. 838

¹⁴ Usp. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/349> (2021-08-10)

vezama. Prema tome, kulturno dobro mogli bismo definirati kao kulturnu baštinu koja upisom u Registar postaje pravni pojam te kao takvo, kulturno dobro uživa posebnu zaštitu u skladu sa zakonom.¹⁵ S obzirom na važnost koja se pridodaje kulturnim dobrima i njihovom očuvanju, u Republici Hrvatskoj na snazi je *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*. Tim Zakonom nastoje se utvrditi svi oblici kulturnih dobara te obveze i prava vlasnika kojima se uspostavljaju odgovarajuće mjere zaštite i očuvanja kulturnog dobra.¹⁶ Kada govorimo o oblicima kulturnih dobara, Članak 2. navednog Zakona navodi obuhvat nacionalnih dobara od interesa za Republiku Hrvatsku. Kulturnim dobrima pripadaju sve pokretne i nepokretne tvorevine u materijalnim i nematerijalnim oblicima koji imaju značenja povijesnog, umjetničkog, paleontološkog, arheološkog i antropološkog stvaralaštva.¹⁷ Stoga, po svojoj vrsti kulturna dobra mogu se podijeliti na nepokretna, pokretna i nematerijalna kulturna dobra.

2.1 Nepokretna kulturna dobra

Kao što sama riječ kaže, nepokretna kulturna dobra pripadaju kategoriji materijalnih vrijednosti koja se ne mogu premiještati. Ministarstvo u *Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* navodi primjere nekretnina koje pripadaju skupini nepokretnih kulturnih dobara. Uglavnom kada se govori o nepokretnim kulturnim dobrima misli se na vrijedne građevine ili neke povijesne skulpture i slične objekte, no ovoj skupini kulturnih dobara pripadaju i drugi oblici. Dakle, osim građevina koje mogu biti okružene i zaštićenim okolišem, nepokretnim kulturnim dobrima pripadaju i krajolici ili prostori poput vrtova, perivoja i parkova koji imaju kulturni, etnološki i toponimski, ali i drugi značajni sadržaj.¹⁸ Kulturna dobra koja se mogu zaštititi su i gradovi, sela, naselja te pojedina arheološka nalazišta i zone.¹⁹ Takva zaštićena kulturna dobra također pripadaju kategoriji nepokretnih kulturnih dobara te se zbog svog kulturnog značaja za njih nastoje osigurati odgovarajući programi. Isto tako, nepokretna kulturna dobra uglavnom su antička te su zbog svojeg materijalnog sastava, ali i slabe zaštite te ratnih, političkih i drugih razaranja nerijetko ugrožena. No, osim problema koji se odnose na izravan utjecaj prema dobru u obliku ratnih razaranja i sličnih štetnih utjecaja, čest problem današnjice je globalizacija i modernizirano

¹⁵ Usp. Šošić Trpimir, M. Nav.dj. str. 837-838

¹⁶ Usp. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. // Narodne novine 69 (1999.) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (2021-08-10)

¹⁷ Usp. Isto. čl. 2

¹⁸ Usp. Isto. čl. 7.

¹⁹ Usp. Isto.

društvo.²⁰ Moderno doba donosi nove promjene kojima se sve više okreće nekim drugim tehnološkim vrijednostima te se u financijskom pogledu ne izdvaja puno na skupe i dugotrajne restauracije nepokretnih kulturnih dobara koja se ne koriste. Za primjer se mogu uzeti neke sakralne građevine koje se zbog redovitog korištenja održavaju i po potrebi obnavljaju, no kulturna dobra kao što su neka područja poput antičkih sela ili gradova često su napuštena te su zbog toga izloženi neodgovarajućim uvjetima i obnovi zbog čega dolazi do osjetljivosti takve građe, a samim time i njihovim propadanjem.²¹ Onemogućen odgovarajući pristup i loša dokumentacija takvih objekata rezultira negativnim utjecajem i neprepoznavanjem njihovih vrijednosti.

2.2 Pokretna kulturna dobra

Za razliku od nepokretnih, pokretna kulturna dobra mogu se u posebnim uvjetima premješati te su također, kao i nepokretna, takva dobra fizički opipljiva odnosno materijalna. Prema tome, ovoj kategoriji pripadaju različiti prenosivi objekti poput crkvenih i drugih inventarnih predmeta, ali i pojedini dokumentni predmeti.²² Dokumentni predmeti mogu se uvrstiti pod kategoriju pokretnih dobara u obliku dokumentacije nekog objekta, ali isto tako takva dobra mogu biti u obliku muzejskih, galerijskih i drugih zbirki te se pojavljuju i u raznim arhivskim zapisima i drugoj vrijednoj tiskanoj građi.²³ S obzirom na to da kulturna dobra mogu imati i umjetničko značenje, pokretna dobra mogu biti i umjetnička djela te različiti kazališni rekviziti. Stare i rijetke knjige, poštanske marke, stari novci i druge vrijedne starine imaju povijesni značaj te se kao takvi također ubrajaju u pokretna kulturna dobra.²⁴ Povijesno kulturno stvaralaštvo prikazuje se i u obliku različitih uporabnih i odjevnih predmeta kao što su na primjer u Hrvatskoj nošnje i drugi odjevni predmeti te namještaj koji su odraz života prije nekoliko godina i danas. Takav odraz može se vidjeti i u različitim prijevoznim sredstvima i uređajima koji su se koristili, a danas zbog razvitka tehnologije novim generacijama predstavljaju nezamislive predodžbe te kao takvi imaju važnu ulogu u statusu kulturnog dobra.²⁵

²⁰ Usp. Ministarstvo kulture i medija. Nepokretna kulturna baština. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/vrste-kulturne-bastine/nepokretna-kulturna-bastina/369> (2021-08-11)

²¹ Usp. Isto.

²² Usp. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Narodne novine. Nav. dj. čl. 8.

²³ Usp. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Narodne novine. Nav. dj. čl. 8.

²⁴ Usp. Isto.

²⁵ Usp. Isto.

2.3 Nematerijalna kulturna dobra

Za razliku od pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara koja imaju materijalni opis odnosno koja su fizički opipljiva, nematerijalna kulturna dobra kako sama riječ kaže nisu fizički prisutna, nego predstavljaju različite oblike duhovnog stvaralaštva. Takva duhovna stvaralaštva mogu se izraziti u različitim jezičnim primjenama i usmenim književnostima, tradicijskim pučkim i drugim stvaralaštvima u obliku glazbe, plesa, igara i drugih vrijednih običaja koji su se tijekom prošlosti održavali te se danas njihovim obilježavanjem nastoji pružiti pravilna vrijednost i zaštita tradicije.²⁶ Primjer takve vrste kulturnog dobra u Republici Hrvatskoj su Nijemo kolo, Klapsko pjevanje, Viteški turnir u Sinju odnosno Sinjska alka i brojne druge manifestacije koje prenose svoju duhovnu vrijednost s generacije na generaciju.²⁷ Navedeni primjeri kulturnog dobra nalaze se i na popisu UNESCO-ove liste, čime je pružena još veća vrijednost, ali i poticaj da se sve lokalne zajednice koje su povezane s običajima i povijesnim dobrima svojih predaka i sami uključe i potaknu zaštitu, a samim time i opstanak hrvatskih tradicija. No, iako se potiče održavanje i obilježavanje takvih običaja, ovoj skupini nematerijalnih dobara pripadaju i različita umijeća koja su također prepoznata tijekom prošlosti, ali zbog svoje posebnosti su često ugrožena. Od takvih umijeća u Hrvatskoj se ističu čipkarstvo, izgradnja suhozida, izrada tradicijskih dječjih igračaka i slični radovi i obrti. Specifičnost ovih umijeća danas je sve manje prepoznata, a društvene promjene i nove generacije onemogućuju njihov opstanak. Iz tih razloga, Ministarstvo nastoji javnim pozivima osigurati edukacijske, istraživačke i druge razvojne programe te njegovati nematerijalna kulturna dobra na lokalnoj i široj razini.²⁸

3. Zaštita kulturnih dobara

Sva dobra koja se ubrajaju u kategoriju kulturne i nacionalne baštine uglavnom su povijesnog karaktera stoga je potrebno osigurati (primjerenu) zaštitu i uvjete za takve predmete kako bi se zadržao njihov opstanak i izvorni oblik. Prema odredbama Zakona Republike Hrvatske sva kulturna dobra uživaju osobitu zaštitu te imaju poseban značaj u državi. Stoga je u općem interesu

²⁶ Usp. Isto. čl. 9.

²⁷ Ministarstvo kulture i medija. Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO-ovim listama. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/izdavacka-djelatnost/hrvatska-nematerijalna-kulturna-bastina-na-unesco-ovim-listama-19524/19524> (2021-08-11)

²⁸ Usp. Ministarstvo kulture i medija. URL: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/izdavacka-djelatnost/hrvatska-nematerijalna-kulturna-bastina-na-unesco-ovim-listama-19524/19524> (2021-08-11)

društva da skrbi o svim javnim dobrima, ali isto tako i da prijavi nadležnom tijelu prepoznata kulturna svojstva koja nisu registrirana.²⁹

Prepoznavanje kulturnih svojstava i njihova zaštita, kao dobra vrijednog čuvanja, datira još iz sredine 13. stoljeća, no kao početak zakonske i organizirane zaštite u literaturi se navodi 1854. godina.³⁰ Na području današnje Republike Hrvatske, u prošlosti su se izmjenjivale razne vladavine pa samim time i odnosi prema kulturnoj baštini. S obzirom na političke i državne prevlasti zaštita kulturnih dobara nije uvijek bila prioritet te je zbog ratnih posljedica hrvatska baština pretrpjela puno štete. Kao najveći izazov pred kojim se našla zaštićena kulturna baština je vrijeme Domovinskog rata kada je preko 2 500 sakralnih građevina i oko 10 000 pokretnih dobara uništeno ili pak opljačkano od strane agresora.³¹ Kao posljedica uništenja brojnih vrijednih dobara, potaknuta je inicijativa obnavljanja građevina i bolje zaštite kulturnih dobara te povodom toga Konzervatorska služba u sastavu Ministarstva po prvi puta, 1999. godine donosi *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* s ciljem njihova očuvanja.³²

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara navodi osnovne svrhe zbog kojih je važno štititi kulturna dobra odnosno svrhe zbog kojih se provode mjere očuvanja baštine. Održavanje uvjeta i sprječavanje bilo kakve pojave koja bi mogla ugroziti izvorni oblik može se navesti kao glavni razlog zaštite i to s glavnom odrednicom kako bi se u zaštićenom izvornom obliku sva kulturna dobra prenosila na buduće generacije.³³ Kako bi zaštita bila kvalitetna potrebna su i financijska sredstva koja se osiguravaju iz različitih proračuna i donacija te drugih prihoda osim sredstava koja su dužni i koja osiguravaju vlasnici odnosno imatelji kulturnog dobra.³⁴ Iz tog razloga potrebno je da svako kulturno dobro ima vlasnika koji će se brinuti i koji će imati obveze prema tom dobru, ali isto tako će imati i ograničena prava i povlastice nad dobrom koje posjeduje. Dakle, vlasnici kulturnog dobra mogu biti pravne ovlaštene ustanove poput knjižnica, muzeja, arhiva i sl. te bilo koja fizička osoba.³⁵ Svako kulturno dobro koje izgubi ili nema vlasnika u vlasništvu je

²⁹ Usp. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Narodne novine. Nav. dj. čl. 4.

³⁰ Antolović, J. Zaštita i očuvanje kulturnih dobara // Hadrian d.o.o., Zagreb, 2009. str. 32 URL: https://hadrian.hr/wp-content/uploads/2019/11/ZA%C5%A0TITA-IO%C4%8CUVANJE-KULTURNIH-DOBARA_compressed.pdf (2021-08-11)

³¹ Usp. Isto. str. 13

³² Usp. Isto. str. 31-32

³³ Usp. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Nav. dj.

³⁴ Usp. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Nav. dj.

³⁵ Usp. Isto.

Republike Hrvatske kao i bilo koje dobro pronađeno u zemlji, moru ili vodi za koje se pretpostavlja da bi moglo biti u statusu kulturnog dobra.³⁶ Takva i druga dobra za koja se smatra da bi mogla biti u statusu kulturnog dobra, u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske (dalje u radu: Registar) se primjenju i vode kao preventivno zaštićena dobra. Za takva, preventivno zaštićena, kulturna područja ili predmete donosi se rješenje o preventivnoj zaštiti kojim se u određenom vremenskom razdoblju utvrđuje značaj pronađenog te na koncu, na temelju stručnog vrednovanja se odbacuje ili proglašuje kulturnim dobrom.³⁷ Sva preventivno zaštićena dobra pod jednakom su zaštitom kao i sva druga kulturna dobra te se pod takvim uvjetima također upisuju u Registar.³⁸

4. Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske je javna knjiga u obliku baze podataka u koju su upisana sva kulturna dobra Republike Hrvatske u koju se upisuju ili brišu sve izmjene utvrđivanjem novih kulturnih dobara.³⁹ Ministarstvo je nadležno tijelo koje vodi Registar i sve izmjene i dopune u njemu te isto tako propisuje način njegova vođenja prema Pravilniku.⁴⁰ Prema tome može se reći da je Registar stalno aktivan ili tzv. „živi organizam“ koji se svakodnevno razvija i nadopunjuje na osnovu utvrđivanja novih svojstava i kulturnih dobara koja bi se trebala zaštititi.⁴¹ Dakle, osnovna funkcija ili svrha Registra je zaštita kulturnog dobra, ali isto tako svojim razvojem tijekom prošlosti, danas omogućava javnosti jasan prikaz i sadržaj zaštićenih dobara na mreži.

Nakon što se neki predmet ili drugi nematerijalni oblik, koji se smatra da bi mogao biti od interesa za Republiku Hrvatsku, prijavi Ministarstvu, nadležno tijelo donosi odluke te utvrđuje svojstva kulturnog dobra. Nadležno tijelo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra čini pomoćnik ministra kulture te stručno povjerenstvo od pet stručnih članova Uprave koji se biraju iz konkretnog područja kojemu kulturno dobro pripada.⁴² Za vrijeme trajanja tog postupka, takvo kulturno dobro također se upisuje u Registar kulturnih dobara pod Listom preventivno zaštićenih

³⁶ Usp. Isto.

³⁷ Usp. Isto.

³⁸ Usp. Isto.

³⁹ Usp. Isto.

⁴⁰ Usp. Isto.

⁴¹ Usp. Deranja Crnokić, Anuška. Nav. dj., str. 38

⁴² Usp. Pravilnik o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske. Narodne novine, br. 69/99 URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_04_37_652.html (2021-08-11)

kulturnih dobara. U tom slučaju, u Registar je potrebno unijeti nekoliko elemenata koji se odnose na kulturno dobro koje se upisuje, a to su: identifikacijski podaci, sažeti opis kulturnog dobra kao i obrazloženje svojstava zbog kojeg se pretpostavlja njegov značaj te odgovarajuće mjere zaštite i vrijeme trajanja postupka.⁴³ Osim Liste preventivno zaštićenih kulturnih dobara, u Registru postoje još dvije različite kategorije odnosno Liste koje po svojstvu razlikuju kulturna dobra. Nakon što nadležno tijelo donese rješenje o svojstvu preventivno zaštićenog dobra, ono se dalje može smjestiti u Listu zaštićenih kulturnih dobara koja imaju općenite vrijednosti kulturnog dobra ili u Listu kulturnih dobara od nacionalnog značenja.⁴⁴ Svi prijedlozi, rješenja i postupci kojima se vrednuje kulturno dobro moraju biti u skladu sa Zakonom i *Pravilnikom o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske*.⁴⁵ Kako bi informacije o bilo kojoj vrsti promjene u Registru bile poznate javnosti, upis se u roku 30 dana objavljuje i u Narodnim novinama s informacijama o kulturnom dobru i listi kojoj dobro pripada.⁴⁶

4.1 Nastanak i povijest Registra

Prepoznavanje vrijednosti kulturne baštine još tijekom prošlosti imalo je veliku ulogu u društvu stoga se u humanizmu među ljubiteljima antičkih starina javlja potreba za skupljanjem i zaštitom takvih predmeta.⁴⁷ U tom vremenu nije bilo pravne zaštite, nego se misao o očuvanju i kategoriziranju predmeta vršila tek iz interesa među pojedincima.⁴⁸ Na području Republike Hrvatske tijekom povijesti vladale su različite političke vlasti te se ideja o kategoriziranju i zakonskoj zaštiti kulturnih dobara sustavno razvijala. Ratovi, nestajanje i uništenje antičke baštine rezultirali su produbljivanjem svijesti državnog tijela te je kao posljedica takvih razaranja u 19. stoljeću prepoznata nacionalna vrijednost takvih predmeta te se javlja potreba za popisivanjem inventara i kategoriziranjem postojećih predmeta kao tadašnjih spomenika kulture kako bi se prema njima pristupilo s potrebnim zaštitnim mjerama.⁴⁹ No, kako se svijest o pravnoj zaštiti kulturnih dobara sustavno razvijala, tako je i inventarizacija kulturnih dobara cvala do stvaranja današnjeg Registra. Kao prva faza koja je uključivala razvoj današnjeg Registra, bilo je osnivanje

⁴³ Usp. Isto.

⁴⁴ Usp. Isto.

⁴⁵ Usp. Isto.

⁴⁶ Usp. Isto.

⁴⁷ Usp. Deranja Crnokić, Anuška. Nav. dj. str. 25-26

⁴⁸ Usp. Isto.

⁴⁹ Usp. Isto.

*Društva za jugoslavensku povjesnicu 1850-te godine.*⁵⁰ Članovi tog Društva nastojali su više saznati o kulturnim dobrima te ih skupljati i očuvati, ali i informirati javnost o njihovoj vrijednosti čime je pokrenut i časopis *Arkiv za povjestnicu jugoslavensku.*⁵¹ U sljedećim fazama osnivaju se različita povjerenstva, obavljaju istraživanja i evidencije, izdaju knjige i drugi oblici publikacija kojim se nastojalo pobliže prikazati javnosti vrijednost očuvanja kulturnih dobara. Iako se pravna odluka o zaštiti i očuvanju spomenika kulture na području Republike Hrvatske počela graditi tek 1945. godine, do tada su djelovala različita društva i ustanove poput Konzervatorskog ureda u Zagrebu i sličnih zavoda koji su poticali na očuvanje i popisivanje spomenika.⁵² Najbliži Zakon kojim se približilo stvaranju današnjeg Registra bio je Zakon o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti iz 1949. godine kojim je započelo evidentiranje i popisivanje kulturnih dobara u inventarizacijske obrasce. Faza koja je zacijelo uvela promjene u zakonodavstvu s obzirom na kulturna dobra jest kada se 1960. po prvi put spominje pojam Registar izdavanjem novog Zakona i Pravilnika o registraciji spomenika kulture. U sljedećim fazama i zakonima donosili su se samo ispravci i manje promjene već postojećeg rješenja koje se može usporediti i s današnjim Registrom. No, kao osnovna razlika između nekadašnjeg i Registra danas jest njegov fizički oblik koji se nekada vodio u obliku ukoričene knjige, a u koji se upisivalo ručno dodavanjem rednog broja upisa i kategorizacije koja je prisutna i danas. Ručno popisivanje zahtijevalo je napor i stručno obavljanje te je takva praksa zbog brojnih propusta zahtijevala novo rješenje koje se odrazilo upotrebom tehnologije.

4.2 Registar danas

Razvoj tehnologije utjecao je na sve vrste poslovanja pa tako i na vođenje i dostupnost kulturnih dobara. Digitalno doba rezultiralo je u svim informacijskim i drugim ustanovama makimalnim olakšavanjem poslova, ali i da takvim načinom poboljšaju mjere zaštite prema predmetima i građi. Iz tog razloga većina usluga prebacuje se na digitalan oblik te se i nekadašnji inventar kulturnih dobara krajem 1980-ih godina počinje stvarati kao računalna baza koja je sadržavala svoj prvi popis kulturnih dobara na mreži.⁵³ Uz Ministarstvo, za početnu fazu izrade inventara kulturnih dobara bili su zaduženi tzv. INDOK centri koji su početnu bazu izradili s ciljem zaštite kulturne

⁵⁰ Usp. Isto. str. 26

⁵¹ Usp. Isto.

⁵² Usp. Deranja Crnokić, Anuška. Nav. dj.

⁵³ Usp. Isto.

baštine.⁵⁴ Glavna prekretnica između nekadašnjeg i suvremenog oblika Registra pokrenuta je projektom koji se 2002. godine počinje provoditi s ciljem izgradnje sustava kulturne baštine. Takav informacijski sustav koji se razvio pod nazivom *Teuta* pružio je podatke o kulturnoj baštini Republike Hrvatske stručnoj, ali i široj zajednici. Iako se postojeća baza neprestano izmjenjivala i dopunjavala prema važećim podacima o kulturnim dobrima te je pružila relativno dobru uslugu, sustav na kojemu je tada funkcionirao Registar zbog zastarjele platforme trebao je određene izmjene. Kako bi se poboljšala dostupnost podataka kao i čitava baza na kojoj se zasniva Registar, 2010. godine pokrenuta je izrada novog sustava koji se službenim objavljivanjem od 2012. godine nekoliko puta nadgradio, a takav sustav koristi se i danas, a podaci dostupni javnosti se neprestano izmjenjuju, brišu i nadopunjavaju.

Izmjene i izgradnja današnjeg Registra polazne su točke strategije kojom se nastoji javnosti osigurati dostupnost podataka, ali i riješiti problematika zaštite kulturnih dobara. Zaštita kulturnih dobara i danas predstavlja složen zadatak za Ministarstvo, ali i korisnike koji se u različitom vidu koriste kulturnim dobrima te se ona očituje u izgradnji modela upravljanja zaštitom.⁵⁵ Strateško-teorijski, ekonomsko-pravni, obrazovni, materijalno-operativni i kulturološko-društveni aspekt čine sveobuhvatan model upravljanja zaštitom, a svaki od njih može biti polazni aspekt u stvaranju istog.⁵⁶ Iako je svaki aspekt organiziran da poboljša i stvori primjerenu zaštitu i dostupnost podataka o kulturnim dobrima, može se reći da kulturološko-društveni aspekt ima velik značaj u stvaranju takvog modela, s obzirom na probleme koji su već navedeni u radu, a odnose se na neosviještenost društva o važnosti zaštite kulturnih dobara.⁵⁷ Dakle, razvoj svijesti odnosno prepoznavanje vrijednosti kulturnih dobara i njihove zaštite predstavljaju velik izazov u društvu, ali i ključnu ulogu u stvaranju istovremeno sigurnog i dostupnog okruženja za kulturna dobra i javnost. Za osvještavanje javnosti i razvoj takvog sustava zadužene su sve ustanove i tijela, a vodeću ulogu u razvoju takvog modela imaju knjižnice i ostale informacijske ustanove koje čuvaju kulturna dobra.⁵⁸ No, kako je takav proces određivanja modela dugotrajan i zahtijeva stručno vodstvo, kulturna dobra se još uvijek susreću s problemima zaštite i dostupnosti njihovih podataka javnosti. Da bi sveobuhvatan model postigao željeni cilj, potrebno je prikupljati iskustva uspješnih

⁵⁴ Usp. Isto.

⁵⁵ Usp. Krtalić, Maja; Hasenay, Damir; Aparac-Jelušić, Tatjana. Nav. dj. str. 65

⁵⁶ Usp. Isto. str. 39

⁵⁷ Usp. Isto. str. 61

⁵⁸ Usp. Isto

europskih strategija te raditi na operativnoj i tehničkoj razini, počevši od obrazovanja i osvješćivanja javnosti od kojih kreću daljne promjene.⁵⁹

5. Dostupnost podataka

Pretraživost i dostupnost podataka o kulturnim dobrima također je od interesa za Republiku Hrvatsku. Zahvaljujući konzervatorskim službama i društvima koji su izgradili povijest, a samim time i sadašnjost Registra, danas postoji odgovarajući pristup i dostupnost podataka o kulturnim dobrima. Po uzoru na europske zemlje, Ministarstvo se također uključuje u strategiju digitalizacije kojom uspostavlja plan razvoja digitalizirane dostupnosti kulturne baštine, a osnovni plan koji nastoji postići svojom strategijom veže se uz tehničke, operativne, stručne te financijske ciljeve.⁶⁰ U društvenom i gospodarskom kontekstu kulturna dobra se sve više koriste kao temelj turizma te se sve češće upotrebljava pojam kulturni turizam.⁶¹ Sve se više teži iskorištavanju kulturnih dobara u gospodarskom pogledu te su kulturna dobra i njihove vrijednosti postala objekti koji karakteriziraju državu i privlače turiste. Promicanje kulturnog turizma uključujući razne muzejske izložbe kulturnih dobara, sajmove, galerije i druge oblike promidžbe, neizostavni su čimbenici za jačanje hrvatskoga kulturnog identiteta, ali i održavanje svijesti o zaštiti kulturnih dobara.⁶² No, osim različitih promocija koje utječu na kulturološko-društveni značaj i dostupnost podataka zainteresiranima, Registar kulturnih dobara također ima značajnu ulogu u izgradnji kulturnog turizma. Izrada digitalizirane platforme s dostupnim podacima o kulturnim dobrima, kakvo Ministarstvo svojom strategijom i želi postići, javnosti će se ponuditi dostupniji podaci o kulturnoj baštini, ali osim toga, ono što se svakako pridonosi digitalizacijom, je omogućavanje trajne pohrane te učinkovitije zaštite kulturne baštine.⁶³ Iako se plan razvija na nacionalnoj razini, Ministarstvo želi proširiti djelovanje i na europsku razinu s obzirom da su podaci o kulturnoj baštini takvim korisnicima izvan države gotovo nedostupni.⁶⁴ Kulturna baština općeniti je pojam koji predstavlja vrijednost u društvu kao povijesni predmet ili pojava koju su preci ostavili iza sebe, no danas osim predmetne vrijednosti, kulturna baština sadrži i ekonomsku vrijednost za državu, kojom se otvaraju nova radna mjesta u turističkom sektoru, ali i drugim gospodarskim

⁵⁹ Usp. Isto.

⁶⁰ Usp. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. Strateški plan Ministarstva kulture 2020. – 2022. Nav. dj.

⁶¹ Usp. Gredičak, Tatjana. Kulturna baština i gospodarski razvitak Republike Hrvatske. // *Ekonomski pregled* 60, br. 3-4 (2009.), str. 196-218 URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=57893 (2021-08-11)

⁶² Usp. Isto.

⁶³ Usp. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. Strateški plan Ministarstva kulture 2020. – 2022. Nav. dj.

⁶⁴ Usp. Isto.

granama.⁶⁵ Dakle, digitalizirani pristup i program digitalizirane kulturne baštine, osobito europskim korisnicima, pružio bi bolji položaj kulturne baštine na nacionalnoj i europskoj razini te odgovarajuću turističku infrastrukturu. Takvi programi kojima se omogućuje povećanje broja dostupnih podataka o kulturnoj baštini jedan je od primjera koje Ministarstvo iznosi kao način kojim bi se ostvarili ciljevi postavljeni u strategiji. Kao još jedan od načina, Ministarstvo je pokrenulo projekt *Digitalizacija kulturne baštine*. Trajna pohrana, zaštita podataka i dostupnost glavne su smjernice ovog projekta, ali osim toga, projektom se nastoji ojačati infrastruktura te uspostava i primjena standarda kojim bi se ojačao položaj kulturnih dobara.⁶⁶ Online Registar Republike Hrvatske zasigurno je dostupniji javnosti te ima određenu prednost u odnosu na fizičku knjigu Registra. No, iako je Registar definiran kao javna baza koja bi trebala biti pretraživa u svim oblicima, mrežna stranica koja je zamijenila fizičku knjigu, ima određena ograničenja s obzirom na dostupnost podataka. Na Slici 1. može se vidjeti početna mrežna stranica Registra kulturnih dobara te tražilica kao i ograničenja prilikom pretraživanja iste.

Verzija 1.0.21

Pretraživanje Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske

Upišite traženi pojam HR EN

Web Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske prikazuje rezultate za nepokretna i nematerijalna kulturna dobra. Podatke o pokretnim kulturnim dobrima, kako o onima pojedinačno zaštićenim tako i o zaštićenim zbirkama, potrebno je zatražiti putem elektroničke pošte: registar-upiti@min-kulture.hr, Odjel za Registar kulturnih dobara.

Osnovni podaci	Odabrano kulturnih dobara: 0		Prikazuje se 50 od 6379 rezultata			
Vrsta kulturnog dobra	Odabrano 5 stupaca		Preuzmi rezultate			
Pravni status	☐	Registarski broj	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Vrsta kulturnog dobra	Pravni status
☒ Zaštićeno kulturno dobro	☐	1 Z-2949	Arheološko nalazište "Velika pećina"	Goranec, GORANEC	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
☒ Preventivno						

Slika 1. Početna stranica tražilice online Registra kulturnih dobara RH.⁶⁷

⁶⁵ Usp. Gredičak, Tatjana. Nav. dj. str. 199

⁶⁶ Usp. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. Strateški plan Ministarstva kulture 2020. – 2022. Nav. dj.

⁶⁷ Usp. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. Pretraživanje Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske URL: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/> (2021-08-11)

Online Registar u svojoj tražilici nudi pretragu samo nepokretnih i nematerijalnih kulturnih dobara te je podatke o pokretnim dobrima i pojedinačno zaštićenim dobrima te zaštićenim zbirkama ipak potrebno zatražiti putem elektroničke pošte.⁶⁸ Iako je već jedan dio kulturne baštine digitaliziran i može se pretražiti na stranici Registra, nije poznato iz kojih razloga nisu upisana ostala kulturna dobra. Osim klasične tražilice, online Registar nudi izbornike u obliku naprednog pretraživanja kojim se mogu suziti traženi rezultati (Slika 2.).

Osnovni podaci ^

Naziv dobra

Registarski broj

npr. Z-3427

✕ Očisti

Vrsta kulturnog dobra ^

Nepokretna pojedinačna

Kulturnopovijesna cjelina

Kulturni krajolik

Arheologija

Nematerijalna

Klasifikacija

▼

✕ Očisti

Pravni status ^

Zaštićeno kulturno dobro

Preventivno zaštićeno dobro

✕ Očisti

UNESCO ^

Da

Ne

✕ Očisti

Smještaj ^

Županija

▼

Grad/Općina

▼

Naselje

Upišite min. 3 slova ▼

Slika 2. Napredno pretraživanje online Registra.⁶⁹

⁶⁸ Isto.

⁶⁹ Isto.

Dakle, napredno pretraživanje podijeljeno je u pet izbornika kojim se kulturna dobra mogu pretraživati po osnovnim podacima, vrsti kulturnog dobra, pravnom statusu, o tome je li dobro na UNESCO-voj listi te prema tome gdje se dobro nalazi odnosno prema smještaju. Trenutno je u online Registar upisano 6379 kulturnih dobara te je sve rezultate moguće preuzeti u Excel-u ili PDF formatu. Kao što je već napisano, svaki rezultat moguće je prikazati te će se klikom na neko dobro prikazati osnovni podaci o njemu. Osnovni podaci o kulturnim dobrima koji su dostupni javnosti prikazani su u primjeru pretrage (Slika 3.) kojom je odabrano nepokretno kulturno dobro pod nazivom *Crkva Žalosne Gospe*.

Crkva Žalosne Gospe		Preuzmi .pdf 	
Opći podaci			
Naziv dobra:	Crkva Žalosne Gospe	Naziv dobra (engleski):	-
Lista i registarski broj:	Lista zaštićenih kulturnih dobara, Z-3262	Pravni status:	Zaštićeno kulturno dobro
Vrsta:	Nepokretna pojedinačna	Klasifikacija:	sakralne građevine
Datacija:	1840. g.n.e. -	Autor:	-
UNESCO:	-		
Smještaj kulturnog dobra		Nadležni konzervatorski odjel	
Lokacija 1		Naziv:	Konzervatorski odjel u Bjelovaru za područje Bjelovarsko-bilogorske i Koprivničko-križevačke županije
Županija:	Koprivničko-križevačka županija	Adresa:	Trg E. Kvaternika 6
Grad/Općina:	LEGRAD	E-mail:	milan.pezelj@min-kulture.hr
Naselje:	Legrad		
Poveznice			

Slika 3. Primjer nepokretnog kulturnog dobra i podataka o njemu.⁷⁰

Prilikom otvaranja bilo kojeg kulturnog dobra, kao i na primjeru ovog, prikazat će se neki opći podaci kao što su naziv, lista, vrsta, datacija i druge opće informacije o dobru te podaci o smještaju i konzervatorskom odjelu za navedeno dobro. Na Slici 3. je vidljivo da u polju *naziv dobra (engleski)*, dobro nije prevedeno te iako je u početnoj tražilici navedeno da je pretraga moguća i

⁷⁰ Isto.

na engleskom jeziku (samo pod nazivom ili opisom dobra) (Slika 4.), pretraživanje na engleskom jeziku nije moguće.

Slika 4. Primjer pretraživanja na engleskom jeziku.⁷¹

Kao primjer nemogućnosti pretraživanja na engleskom jeziku uzet je pojam *Crkva*. Ukoliko se taj pojam pretražuje na hrvatskom jeziku dobit će se 1999 rezultata, no ukoliko se isti pojam prevede na engleski jezik prilikom pretraživanja, dobit će se 0, odnosno niti jedan rezultat (Slika 5. i Slika 6.). Može se reći da nemogućnost pretraživanja na engleskom jeziku predstavlja značajan nedostatak u kulturološko-društvenom smislu dostupnosti, osobito za javnost izvan Republike Hrvatske.

Registarski broj	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Vrsta kulturnog dobra	Pravni status
1	Z-3846 Arheološko nalazište Opačac	Donji Proložac	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro

Slika 5. Primjer pretraživanja pojma na hrvatskom jeziku.⁷²

⁷¹ Isto.

⁷² Isto.

Type in a search term HR EN

Web Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske prikazuje rezultate za nepokretna i nematerijalna kulturna dobra. Podatke o pokretnim kulturnim dobrima, kako o onima pojedinačno zaštićenim tako i o zaštićenim zbirinama, potrebno je zatražiti putem elektroničke pošte: registar-upiti@min-kulture.hr, Odjel za Registar kulturnih dobara.

Odabrano kulturnih dobara: 0 Prikazuje se 0 od 0 rezultata

Odabrano 5 stupaca

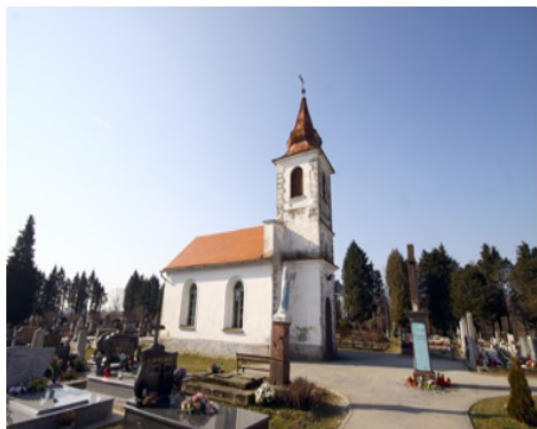
Registarski broj	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Vrsta kulturnog dobra	Pravni status
« 1 »				

Slika 6. Primjer pretraživanja pojma na engleskom jeziku.⁷³

Nadalje, u nastavku podataka koje korisnik može dobiti za određeno kulturno dobro navedeno je polje *Poveznice* u kojemu također nije upisano ništa. Može se zaključiti kako bi ovo polje trebalo sadržavati poveznice koje bi zainteresiranoj javnosti omogućile druge informacije i stranice koje sadrže podatke o tom dobru, no u ovom slučaju nije sigurno koja je osnovna namjena praznog polja i kada će ono biti dopunjeno. Nakon toga, sljedeće polje je *Fotografije* pod kojim se nalazi jedna fotografija dobra te je na kraju naveden i kratki opis na hrvatskom jeziku dok je opis na engleskom poput naziva prazno polje (Slika 7.).

⁷³ Isto.

Fotografije

Opis

Jednobrodna crkva manjih dimenzija sa zaobljenim svetištem širine jednake brodu i zvoniku na glavnom pročelju. Sagrađena je 1840. godine, a obnovljena je 1924. godine. Orijentirana je u pravcu istok – zapad, s glavnim pročeljem na istočnoj strani. Primjer je kasnobarokno – klasicističkog oblikovanja. Svođena je češkom kapom, dok je nad svetištem kalota. Skladnim volumenom crkve dominira zvonik pre glavnim istočnim pročeljem u čijem je podnožju formiran trijem svođen češkom kapom.

Opis (engleski)

-

Slika 7. Primjer nepokretnog kulturnog dobra i podataka o njemu.⁷⁴

Prilikom pretraživanja ostalih nepokretnih dobara dobit će se isti podaci kao za već navedeni primjer, stoga će se u nastavku odabrati sljedeća vrsta kulturnog dobra odnosno dobro iz kulturnopovijesne cjeline kako bi se uočile eventualne razlike. Na primjeru dobra Kulturno–povijesne cjeline grada Trogira koje se između ostaloga nalazi pod UNESCO-vom listom dobit će se rezultati identični kao u pretraživanju prethodnog nepokretnog dobra (Slika 8.).

⁷⁴ Isto.

Kulturno - povijesna cjelina grada Trogira

Preuzmi .pdf

Opći podaci

Naziv dobra:	Kulturno - povijesna cjelina grada Trogira	Naziv dobra (engleski):	-
Lista i registarski broj:	Lista zaštićenih kulturnih dobara, Z-3249 Lista kulturnih dobara nacionalnog značenja, N-5	Pravni status:	Zaštićeno kulturno dobro Kulturno dobro nacionalnog značenja
Vrsta:	Kulturnopovijesna cjelina	Klasifikacija:	urbana cjelina
Datacija:	3. st.p.n.e. - 20. st.n.e.	Autor:	-
UNESCO:	Lista svjetske baštine		

Smještaj kulturnog dobra

Lokacija 1	
Županija:	Splitsko-dalmatinska županija
Grad/Općina:	TROGIR
Naselje:	Trogir

Nadležni konzervatorski odjel

Naziv:	Konzervatorski odjel u Trogiru za područje gradova Trogir i Kaštela te općina Okrug, Marina, Seget, Primorski Dolac, Prgomet, Lečevica, Muć
Adresa:	Gradska 41
E-mail:	jasna.popovic@min-kulture.hr

Poveznice

Slika 8. Primjer i podaci o kulturnom dobru iz kulturno – povijesnih cjelina.⁷⁵

Poput kulturno-povijesnih cjelina i nepokretnih dobara, prilikom pretraživanja svake sljedeće vrste u izborniku pretrage, dobit će se jednaki podaci koji sadrže sažeti opis s osnovnim informacijama o dobru te iste nedostatke s obzirom na poveznice i prijevode na engleski jezik. Strategijom kojom se nastoji javnosti približiti kulturološka vrijednost, ali i dostupnost kulturnih dobara pokrenut je veliki korak, no i dalje postoji prostor kojim bi se postojeći Registar mogao nadograditi i poboljšati. Način takvog poboljšanja može se vidjeti uspoređujući primjer grada Trogira i podatke koje dobijemo pretragom u Registru Republike Hrvatske (Slika 8.) i podatke koji se dobiju prilikom pretraživanja na UNESCO-voj tražilici (Slika 9.).

⁷⁵ Isto.

Slika 9. Primjer UNESCO-vog prikaza kulturnog dobra i podataka o njemu.⁷⁶

Za razliku od stranice Registra, UNESCO-va stranica ponudila je daleko bolje i detaljnije informacije. UNESCO nudi opis dobra na 8 različitih jezika te druge zanimljivosti kao što su različiti dokumenti, veći broj fotografija, video zapisi, karta s označenom lokacijom i brojne druge informacije. Iako strateškim planom Ministarstvo prati europske trendove i želi poboljšati dostupnost podataka o kulturnim dobrima Republike Hrvatske, uspoređujući podatke na ove dvije stranice možemo reći da je dostupnost podataka u Registru u velikom zaostatku. Podaci o kulturnim dobrima koji se ne nalaze na UNESCO-voj listi teško su dostupna korisnicima izvan Republike Hrvatske, a samim time smanjen je i razvoj novih sadržaja koji je važan za sektor kulture. Kulturološko-društveni značaj ponajviše se može prikazati izgradnjom i pružanjem novih usluga koje jačaju kulturni i društveni razvoj.⁷⁷ Najveću ulogu u razvoju takvog društva trebali bi osigurati nadležna tijela za kulturna dobra te informacijske ustanove koje promoviraju i potiču zaštitu kulturnih dobara.

⁷⁶ Usp. UNESCO. Historic City of Trogir. URL: <https://whc.unesco.org/en/list/810/> (2021-08-11)

⁷⁷ Usp. Krtalić, Maja; Hasenay, Damir; Aparac-Jelušić, Tatjana. Nav. dj. str. 60

6. Zaključak

Kulturna dobra i svijest o njihovoj zaštiti kontinuirano se razvijala tijekom prošlosti do danas. Kao pravni pojam kulturna dobra imaju vrijednu ulogu u društvu te se *Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* nastoji što više dobara očuvati za buduće generacije u svom izvornom obliku. Sve se više teži ekonomskom i turističkom iskorištavanju kulturnih dobara te kulturološko-društvenim vrijednostima. Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske ima veliku ulogu u prepoznavanju kulturološko-društvenog značaja stoga je bitno da Ministarstvo kulture i medija poboljša njegov sadržaj i dostupnost javnosti. Opstanak i održavanje kulturnih dobara jedan je od glavnih utjecaja za turistički sektor, no osim toga kvalitetna promocija i dostupnost podataka o kulturnim dobrima neizostavni su za jačanje u gospodarskom pogledu. S obzirom da se Registar kulturnih dobara uvelike izmijenio od ukoričene knjige do suvremenog Registra u obliku mrežne stranice može se reći kako Ministarstvo kulture i medija prepoznaje njegovu važnost i teži ostvarenju svog strateškog plana i poboljšanja dostupnosti podataka o kulturnim dobrima. No, podaci koji su ponuđeni javnosti još su u zaostatku koji su se mogli vidjeti na primjeru UNESCO-ve stranice. Kulturna dobra okosnica su prošlosti stoga su mnoga od njih ugrožena od propadanja, izumiranja i zaboravljanja. Kako bi se spriječile takve posljedice potrebno je osigurati odgovarajuću brigu i zaštitu prema njima, ali isto tako promicati njihovu vrijednost kako bi se održao kulturološko-društveni značaj. Veliku ulogu u zaštiti i promicanju kulturnih dobara ima stvaranje stručnog i kvalitetnog modela upravljanja zaštitom. Najveći problem kulturološko-društvenog aspekta jest da javnost nije osviještena o stvarnim problemima koji se vežu za kulturna dobra te samim time ne prepoznaju ni njenu vrijednost. Iako je zaštita kulturnih dobara u odnosu na prošlost napredovala te je shvaćanje stanja kulturnog dobra prepoznato i digitalizirano, kulturna dobra još uvijek nisu zaživjela željeno stanje zaštite i dostupnosti. Podaci o kulturnim dobrima u Registru kulturnih dobara su nepotpuni i sadržavaju brojne nedostatke kao što su prijevod na engleski jezik, mali broj fotografija, nema poveznica, a osim toga javnost je ograničena prilikom pretraživanja pokretnih kulturnih dobara i zaštićenih zbirki. Počevši od dopuna u Registru kulturnih dobara i stvaranja više podataka za javnost, odgovornost za osvještavanje i obrazovanje javnosti kroz različite oblike educiranja trebali bi preuzeti ustanove i profesionalne osobe stručne za kontekst zaštite i dostupnosti kulturnih dobara.

7. Popis literature

Antolović, J. Zaštita i očuvanje kulturnih dobara // Hadrian d.o.o., Zagreb (2009.) str. 1-683 URL: https://hadrian.hr/wp-content/uploads/2019/11/ZA%C5%A0TITA-IO%C4%8CUVANJE-KULTURNIH-DOBARA_compressed.pdf (2021-08-11)

Baština. // Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=6230> (2021-08-10)

Dreanja Crnokić, Anuška. Nastanak Registra kulturnih dobara – povijest i sadašnjost inventariziranja kulturne baštine u Hrvatskoj. // Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, br. 37/38 (2013), str. 25-38 URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=219689 (2021-08-10)

Gredičak, Tatjana. Kulturna baština i gospodarski razvitak Republike Hrvatske. // Ekonomski pregled 60, br. 3-4 (2009.), str. 196-218 URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=57893 (2021-08-11)

Juranović-Tonejc, Martina; Radatović Cvitanović, Katarina. Prologomena o kategorizaciji spomenika kulture. // Godišnjak zaštite spomenika kulture, br. 37/38 (2013), str. 39-48 URL: <https://hrcak.srce.hr/149221> (2021-08-10)

Krtalić, Maja; Hasenay, Damir; Aparac-Jelušić, Tatjana. Upravljanje zaštitom pisane baštine u knjižnicama – teorijske pretpostavke. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2011, 54, str. 1 - 36 URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=119679 (2021-08-11)

Kultura. // Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34552#top> (2021-08-10)

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. Pretraživanje Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske URL: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/> (2021-08-11)

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. Strateški plan Ministarstva kulture 2020. – 2022. URL: <https://min-kulture.gov.hr/print.aspx?id=16421&url=print> (2021-08-10)

Pravilnik o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske. Narodne novine, br. 69/99 URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_04_37_652.html (2021-08-11)

Šošić, Trpimir M. Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled. // Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 4/2014., str. 833.- 860. URL: <https://hrcak.srce.hr/129107> (2021-08-10)

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih doabra. // Narodne novine 69 (1999.) URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (2021-08-10)